

واکاوی بررسی آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و تأثیر آن بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان ابتدایی

شهرستان نهاوند

نویسنده: خانم آناهیتا امینیان

آموزش و پرورش استان همدان

آموزش و پرورش نهاوند آموزشگاه شهیدنواب صفوی

Ana_techer56@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش واکاوی بررسی آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و تأثیر آن بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان ابتدایی شهرستان نهاوند است. این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی است و جامعه آماری آن شامل کل معلمان دوره اول ابتدایی شهرستان نهاوند می باشد. نمونه گیری به روش تصادفی انجام شده و 180 نفر از معلمان انتخاب شده اند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه محورهای برنامه ریزی درسی با ضریب همبستگی داخلی 0.542 است. داده ها با استفاده از آزمون رگرسیون چندگانه تجزیه و تحلیل شده اند. یافته های این تحقیق نشان دادند که آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی تأثیر مستقیم و مثبتی بر تجربه یادگیری دانش آموزان دارد. معلمانی که به طور آگاهانه از این مولفه ها استفاده می کنند، می توانند محیط یادگیری را بهبود بخشیده و دانش آموزان را به فعالیت های خودآموزی و خلاقانه تشویق کنند. علاوه بر این، آگاهی معلمان از انتخاب محتواهای آموزشی مناسب می تواند به توسعه محیط یادگیری مستند و پویا کمک کرده و به وجود آمدن خلاقیت و یادگیری عمیق دانش آموزان را تشویق نماید. در نهایت، بر اساس یافته های حاصل از تحقیق، تأکید بر افزایش آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و ارائه بسترهای مناسب برای اجرای این مولفه ها امری بسیار ضروری به نظر می رسد.

کلمات کلیدی: برنامه ریزی درسی، مولفه های برنامه ریزی درسی، آگاهی معلمان، خلاقیت دانش آموزان، یادگیری دانش آموزان

مقدمه:

در دنیایی که معلمان نقش بسزایی در آموزش و پرورش نسل های آینده دارند، آگاهی از مولفه های برنامه ریزی درسی امری بسیار حیاتی است. این مولفه ها شامل اصول تعلیم و تربیت، روش های آموزشی، ارزیابی و تدوین برنامه های درسی می شوند. آگاهی معلمان از این مولفه ها تأثیر مستقیمی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دارد.

آگاهی معلمان از اصول تعلیم و تربیت، به آنها کمک می کند تا برنامه های درسی مناسب تری را برای دانش آموزان خود تدوین کنند. این اصول شامل توجه به نیازها و علایق دانش آموزان، تناسب با سطح سنی و توانمندی های آنها، و همچنین توجه به محتوای کاربردی و قابل اجرا در زندگی روزمره است.

خلاقیت دانش آموزان نیز به طور مستقیم تحت تأثیر آگاهی معلمان از روش های آموزشی قرار می گیرد. معلمانی که با روش های تدریس متنوع و جذاب آشنا هستند، می توانند خلاقیت دانش آموزان را تشویق کنند و آنها را به یادگیری فعال و پویا دعوت کنند.

به طور کلی، آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی نقش مهمی در بهبود یادگیری و خلاقیت دانش آموزان دارد. این آگاهی می تواند به عنوان یک ابزار قدرتمند در دست معلمان برای بهبود فرآیند آموزش و پرورش مورد استفاده قرار گیرد.

اصولا برای پایداری هر نظامی، نیاز مبرمی به کشف، تربیت و حمایت اجتماعی از افراد با فراهم آوردن شرایط شکوفایی تفکر خلاق در افراد از همان بدو تولد، یعنی ایجاد یک محیط پرورشی غنی که فرصت کنجکاوی، کشف و دخل و تصرف در محیط را به فرد بدهد به همراه شرایط آموزشی متناسب با توانایی ها و استعداد آنهاست. بنابراین خلاقیت در مقام ویژگی ممتاز بشریت چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی به عنوان یک نیاز جهانی مشترک در همه انسان ها و فرصتی تعالی بخش برای تحقق خویشتن خویش و پویایی جامعه همواره می درخشد. (رولومی، ۱۹۷۵)

بیان مساله

آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و تأثیر آن بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان یک مساله بسیار حیاتی در حوزه آموزش و پرورش است که نیازمند بررسی و توجه بیشتری می باشد. با توجه به اهمیت آموزش و پرورش در توسعه جوامع، این مساله مطرح می شود که چگونه آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی می تواند بهبودی چشمگیری در فرایند یادگیری و خلاقیت دانش آموزان ایجاد کند. این مساله نیازمند بررسی عمیق تر اثرات آگاهی معلمان بر تجربه یادگیری دانش آموزان است و می تواند به طراحی راهکارهای مناسب برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک کند.

امروزه بیشتر دانش آموزان نیاز دارند که در یادگیری خود گردان تربیت گردند، آن ها تنها زمانی می توانند آموختن را یاد بگیرند که شخصا یاد بگیرند که به آموختن خویش اعتماد کنند و خود بر انگیزته باشند امروزه تاکید بر آن است که دانش آموزان یا دانشجویان نیازمندند تا در یادگیری خود گردان تربیت گردند، آن ها زمانی می توانند خود بر انگیزته باشند که در راهبرد تعمیم ها مهارت پیدا کنند. (شعاری نژاد، ۱۳۸۰).

در ارتباط با اهمیت یادگیری می توان گفت که یادگیری سازنده ی شخصیت افراد است؛ چرا که از بدو تولد فرد غیر از ظرفیت های طبیعی و غریزی هر آنچه سازنده ی شخصیت افراد هستند ناشی از یادگیری است. (کریمی، ۱۳۹۲).

ضرورت تحقیق

ضرورت تحقیق در زمینه آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و تأثیر آن بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان بر اساس موارد زیر قابل آشکارسازی است:

۱. ارتقاء کیفیت آموزش و یادگیری: با توجه به اهمیت فعالیت های آموزشی در جوامع، تحقیق در این زمینه می تواند به ارتقاء کیفیت آموزش و یادگیری کمک کرده و بهبودهای لازم را در فرایند آموزشی ایجاد کند.

۲. شناخت بهتر نیازهای دانش‌آموزان: تحقیق در این زمینه می‌تواند به شناخت بهتر نیازهای دانش‌آموزان و ارائه روش‌های آموزشی مناسب‌تر کمک کند که به تحقق اهداف آموزشی و یادگیری کمک می‌کند.

۳. بهبود فرایند ارزیابی و بازخورد: تحقیقات در این حوزه می‌تواند به بهبود فرایند ارزیابی و ارائه بازخورد سازنده توسط معلمان کمک کرده و انگیزه‌ی دانش‌آموزان برای یادگیری عمیق را افزایش دهد.

۴. تأمین پایه‌های علمی برای تصمیم‌گیری‌های سیاستگذاری: تحقیقات در این زمینه می‌تواند پایه‌های علمی لازم برای تصمیم‌گیری‌های سیاستی و اصلاحات در حوزه آموزش و پرورش فراهم کند. با توجه به اهمیت موارد فوق، تحقیقات بیشتر در زمینه آگاهی معلمان از مولفه‌های برنامه‌ریزی درسی و ارتباط آن با یادگیری و خلاقیت دانش‌آموزان امری ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد. برنامه ریزی درسی فعالیتی است که پاسخگویی به سه پرسش اصلی است؛ این سه پرسش اصلی عبارت‌اند از: هدفها کدامند؟ روش رسیدن به هدف چیست؟ ارزشیابی چگونه انجام می‌گردد؟

با توجه به سه مرحله اصلی و اساسی برنامه ریزی درسی؛ یعنی انتخاب هدف، تعیین روش و طراحی ارزشیابی، عناصر یک برنامه درسی را می‌توان مشتمل بر هشت عنصر هدف، محتوا، سازماندهی محتوا، شیوه ارائه، زمان، موقعیت و مکان تدریس و ارزشیابی از تدریس دانست. رسیدن به اهداف و موفقیت در برنامه ریزی درسی از اهمیت و ارزش ویژه‌ای برخوردار است؛ همچنین کسب دانش و تحصیل علوم، از آرمان‌ها و ایدیه‌های ارزشمند دانشجویان است، هر یک از ما در طول شبانه روز ممکن است که ساعاتی را به کار، مطالعه و ساعاتی را به خواب اختصاص دهیم، اما در لابه لای این برنامه‌ها، لحظات و دقایقی وجود دارند که بیهوده تلف می‌شوند، با جمع این لحظه‌ها و ضرب آن‌ها در ایام هفته و سال به یک مقدار قابل ملاحظه‌ای دست می‌یابیم، که اگر درست از آن‌ها استفاده می‌کردیم به موفقیت‌های زیادی می‌رسیدیم. (پارمحمدیان، ۱۳۷۹)

برنامه ریزی درسی از گرایش‌های رشته‌ی تحصیلی علوم تربیتی است، برنامه ریزی درسی شامل یک سلسله فعالیت‌های یاددهی - یادگیری است که هدف آن ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده‌ها است. (پار محمدیان، ۱۳۸۹)

در نظام برنامه ریزی درسی کشور ایران، در حال حاضر، توجه اصلی یا انحصاری به تالیف کتابهای درسی و سرفصل دروس دانشگاهی معطوف است و چارچوب یا راهنمای برنامه درسی، پدیده‌ای ناشناخته، یا نسبتاً ناشناخته است (مهرمحمدی، ۱۳۸۲).

روان‌شناسی، علم توصیف رفتار به طریق علمی است. روان‌شناسی به عنوان رشته‌ای علمی، یافته‌ها و رهنمودهای بسیاری برای برنامه ریزان درسی به ارمغان آورده است در برنامه ریزی درسی، فرایند تدوین طرح و اجرای برنامه‌ها، تا حدود زیادی نیازمند کاربری یافته‌های روان‌شناسی است. اهداف و محتوای برنامه ریزی درسی باید با توجه به میزان رشد ذهنی یادگیرندگان، مدت زمان لازم برای یادگیری و نیز با توجه به محدودیت‌های انسان‌ها و متناسب با تفاوت‌های فردی تنظیم شوند. از این رو روان‌شناسی، به خصوص در شاخه‌های رشد، یادگیری و تربیتی، یکی از مبانی مهم برنامه ریزی درسی است. (پارمحمدیان، ۱۳۷۷)

روان‌شناسی یادگیری و نظریه‌های یادگیری نیز در برنامه‌ریزی درسی تأثیر گذارند، نخستین عنصری که تحت تأثیر دیدگاه یادگیری برنامه ریز قرار می‌گیرد، هدف برنامه ریزی درسی است. محتوا و بیان اهداف بر اساس نظر یه‌ی یادگیری حاکم بر فضای برنامه ریزی تعیین می‌شوند. (کلباسی، ۱۳۹۴)

برنامه ریزی آموزشی یعنی؛ کاربرد تحلیل‌های عقلایی و نظام یافته در فرایند توسعه‌ی آموزش با این هدف که عرصه‌ی آموزش به گونه‌ای مؤثرتر به نیازها و آرمان‌های دانش‌آموزان، دانشجویان و جامعه پاسخ دهد. (کومبز، ۱۹۷۷)

قلمرو برنامه‌ریزی درسی، به کیفیت‌ها، هدف‌های کیفی تربیتی و آموزشی، در نظام آموزشی در سطوح مختلف، خرد تا کلان معطوف است. به عبارت دیگر، برنامه‌های درسی ترجمان هدف‌های آموزشی و تربیتی نظام آموزشی و مهم‌ترین ابزار تحقق این هدف‌ها هستند. (مهر محمدی، ۱۳۸۱)

برنامه ریزی درسی دارای یکسری اصول است که تقریباً به صورت مشترک بکار می‌رود، ولی یکسری جزئیات و ریز کاری‌ها دارد، که مختص هر درس است و با سایر دروس فرق دارد، که برخی از این اصول عبارت‌اند از: (جنگی، ۱۳۹۱)

مهمترین و جامع ترین تعریفی که از یادگیری ارایه شده است؛ عبارت است از: فرایند ایجاد تغییرات نسبتا پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است آنچه باعث می شود تا از میزان یادگیری اطلاع پیدا کنیم؛ عملکرد است که نتیجه ی یادگیری محسوب می گردد. (گستری، ۱۳۹۴)

بی شک یکی از زیباترین ویژگی های انسان، قدرت آفرینندگی و خلاقیت است. از این دریچه، انسان، می تواند توانایی های خود را شکوفا ساخته و به حداکثر نیروهای دورنی خود دست یابد و از آنها برای بیان عمیق ترین احساسات و عواطف خود استفاده نموده، به تکمیل دستاوردهای بشری کمک کرده و حتی، انقلاب و تحولی نوین در جنبه های مختلف زندگی پدید آورد، و شالوده ی وجود خویش را تقدیم جامعه بشری کند. فرد خلاق، دنیا را آن طور که هست نمی پذیرد، بلکه در صدد خواستن دنیایی دیگر است، برای اینکه بتواند این دنیای دیگر را خلق کند، باید از زمین دور شود به تخیل بپردازد، از قدرت خیال پردازی خود سود جوید و جانی شیفته برای اجرای طرح خود داشته باشد. در این جا جامعه باید گوش به زنگ و مترصد باشد و به مجردی که به نظیر این افراد برخورد، آن ها را رها نکند. (مازلو، ۱۹۷۶)

مبانی نظری تحقیق:

برنامه ریزی درسی از لحاظ مفهومی اشاره دارد به یک فرایند که حاصل یا نتیجه ی آن برنامه ی درسی است، واژه ی برنامه ی درسی به معنای میدان مسابقه و یا فاصله و مقدار راهی است، که افراد باید طی کنند، تا به هدف مورد نظر دست یابند. (فتحی واجارگاه؛ 1389)

از لحاظ ساختاری تاریخ برنامه ریزی درسی در حقیقت زیر مجموعه ای از تاریخ تعلیم و تربیت نیز می باشد، تاریخ برنامه ی درسی هم با تاریخ عقاید تربیتی وهم با تاریخ نظام ها و موسسات تربیتی ارتباط دارد زیرا از یک سو اندیشه ی تربیتی از طریق برنامه های درسی به اجرا در می آیند، واز دیگر سو در شکل گیری نظام های تربیتی و قوانین آن ها ، بایستی در خصوص برنامه های درسی تصمیم گیری شود. (میرزا بیگی، ۱۳۸۱)

تحقیق در برنامه ریزی درسی بسیار مهم است، در تبیین این مورد می توان گفت که پژوهش هایی که در ارتباط با مولفه های اساسی برنامه ی درسی نظیر تدوین، اجرا و بازبینی نتایج وخط مشی ها برنامه ی درسی صورت می پذیرد. برخی از قلمروهای برنامه ریزی درسی عبارت هستند از:

مبانی برنامه ریزی درسی:

منظور از مبانی برنامه ریزی درسی آن دسته از نیروهای بنیادی و اساسی است، که بر برنامه های درسی ، اهداف و محتوای آن اثر گذاشته و در ادبیات برنامه ریزی درسی از آن تحت عنوان عوامل تعیین کننده ی برنامه ی درسی نام برده می شود.

مبانی اجتماعی و فرهنگی برنامه ریزی درسی:

فلسفه ی اصلی تاسیس مدارس و پاگیری نظام آموزشی مدرسه ای در گسترده ترین برداشت خود عبارت است؛ بنابراین بدیهی است که ارزش های اجتماعی و فرهنگی یک جامعه اثر قاطعی بر برنامه های درسی و فرایند تدوین آن ها داشته باشد، ارزش های اجتماعی و فرهنگی یک جامعه اثر قاطعانه بر برنامه های درسی و فرایند تدوین آن ها داشته باشد.

مبانی روانشناختی برنامه ی درسی:

روانشناسی به عنوان یک رشته ی علمی ، یافته ها و رهنمودهای بسیاری برای برنامه ریزان به ارمغان آورده است، در برنامه ریزی درسی ، فرایند تدوین طرح و اجرای برنامه ها تا حد زیادی نیازمند کاربست یافته های روانشناسی است. اهداف و محتوای برنامه ها ی درسی باید با توجه به میزان رشد ذهنی یادگیرندگان.

در زمینه خلاقیت، تعاریف متعدد و متنوعی ارائه شده است. خلاقیت واژه ای عربی است که ریشه آن ((خلق)) به معنی آفریدن است. در لغت نامه دهخدا، خلاقیت به معنای خلق کردن و به وجود آوردن است و فرد خلاق شخصی است که دارای عقاید نو باشد. در فرهنگ وبستر^۱ (2003)، خلاقیت، قدرت و توانایی خلق و ایجاد مفاهیم یا به کارگیری آن در شکل جدید از طریق مهارت های ذهنی تعریف شده است.

خلاقیت، توانایی کاربرد دانش برای حل مسئله و نوآوری است. خلاقیت همواره شامل ایده های جدید نیست بلکه گاهی می تواند درباره انتقال دانش موجود به موقعیت های جدید و قراردادن آنها در موقعیت متفاوت باشد و یا می تواند در مرتبط ساختن روش هایی که قبلاً وجود نداشته اند، بکار گرفته شود (الیسون، ۲۰۰۷).

دیدگاه های مختلفی (فلسفی، علمی، روان شناختی اجتماعی، عصب شناختی، روان سنجی، بوم شناختی) بررسی شده است. خلاقیت توانایی فرد برای تولید پاسخی به طور کامل در مواجهه با مسائل است و پاسخ خلاق، نخست نباید شامل تکرار چیزی باشد که فرد در گذشته دیده یا شنیده است و دوم پاسخ باید مسئله را به گونه ای مناسب و سودمند حل کند. گیلفورد نیز با نگاهی بر اساس ویژگی های شخصیتی فرد خلاق، خلاقیت را مجموعه ای از توانایی ها و خصایصی می داند که موجب تفکر خلاق می گردد. (پاشا شریفی، ۱۳۸۳)

فرایند خلاقیت در تعامل فرد با محیط شکل می گیرد؛ محیط منجر به تحریک فیزیکی و اجتماعی می شود و خلاقیت را در اعضا تقویت می کند در حال حاضر خلاقیت منجر به کسب مزیت رقابتی برای سازمان می شود و سازمان ها برای پرورش کارکنان خلاق در مسیر توسعه محصولات و خدمات جدید با هم رقابت می کنند. خلاقیت، نقش مهمی در توسعه آتی کشورها ایفا می کند. مطالعات قبلی در مورد خلاقیت، بر این دیدگاه تأکید دارد که خلاقیت، عامل مهمی در توانایی رقابت و توسعه ملی است.

امروزه بیشتر دانش آموزان نیاز دارند که در یادگیری خود گردان تربیت گردند، آن ها تنها زمانی می توانند آموختن را یاد بگیرند که شخصا یاد بگیرند که به آموختن خویش اعتماد کنند و خود بر انگیزخته باشند امروزه تأکید بر آن است که دانش آموزان یا دانشجویان نیازمندند تا در یادگیری خود گردان تربیت گردند، آن ها زمانی می توانند خود بر انگیزخته باشند که در راهبرد تعمیم ها مهارت پیدا کنند. (شعاری نژاد- ۱۳۸۰)

راهبردهای یادگیری دارای انواعی هستند، یکی از این روش ها، روش پس ختام است، این روش مخفف مراحل زیر است: (گستری، ۱۳۹۴)

روش پیش خوانی:

خواندن مطالب یادگیری یکبار به سرعت تا فرد نسبت به مطالب وموضوعات به یک شناخت اجمالی برسد که این شناخت اجمالی سبب می شود که راه برای ادامه ی کار مهیا گردد.

سوال کردن: طراحی سوال در باره با اهداف فصل، این امر باعث می شود تا انگیزه ی مطالعه ی در افراد بیشتر گردد.

خواندن: خواندن متن یا مطالب مورد نظر توسط افراد.

تفکر: معنی دار کردن مطالب وارتباط دادن مطالب قبلی و جدید.

از حفظ گفتن: به یاد آوردن و باز گو کردن مطالب خوانده شده

مرور کردن: بازبینی مطالب جهت تکمیل آموخته ها

پیشینه ی تحقیق:

تحقیقات گذشته نشان داده است که آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی به طور مستقیم با کیفیت آموزش و یادگیری دانش آموزان ارتباط دارد. مطالعات قبلی نشان داده اند که معلمانی که آگاهی کافی از این مولفه ها دارند، می توانند محتوای آموزشی را بهتر ترتیب دهند، فرصت های یادگیری متنوع تری ارائه دهند و به خلاقیت و تفکر انتقادی دانش آموزان تشویق کنند.

به علاوه، تحقیقات قبلی نشان داده‌اند که آگاهی معلمان از ابزارها و روش‌های تدریس نوین و فناوری‌های آموزشی می‌تواند بهبود مستقیمی در یادگیری دانش‌آموزان ایجاد کند. همچنین، تحقیقات پیشین نشان داده که بهترین نتایج از آموزش‌های مبتنی بر مولفه‌های برنامه‌ریزی درسی زمانی به دست می‌آید که معلمان به طور کامل با این مولفه‌ها آشنا باشند و بتوانند آن‌ها را به طور مؤثر در تدریس خود به کار بگیرند.

بر اساس این پیشینه پژوهش، اهمیت تحقیق حال در بررسی آگاهی معلمان از مولفه‌های برنامه‌ریزی درسی و ارتباط آن با یادگیری و خلاقیت دانش‌آموزان به خوبی قابل توجیه می‌باشد

تحقیقات نشان می‌دهد که یادگیری پژوهش محور به عنوان رویکردی مؤثر در راستای ارتقا سطح کیفی آموزش معرفی گردید؛ در این پژوهش تاکید بر چگونگی یادگیری است توجه به این نوع یادگیری زمینه ی تحقق یادگیری را فراهم می کند که برنامه ی درسی مناسبی تولید شود.(جاستیک، 2009)

تحقیقات نشان دهنده ی این امر است که؛ چالش تولید و حفظ نوآوری و تولید برنامه ی درسی بسیار مهم است، پاسخ ها و نیازهای متنوعی که دانشجویان دارند سبب گسترش نوآوری ها می شود. (کیرکگوز، 2009)

تحقیقات نشان می دهد که برنامه ی درسی طی یک برنامه ی درسی پیوسته و مداوم تولید می شود، بسیاری از ابتکارهای برنامه ی درسی توسط صاحب نظران و متخصصان باید انجام گیرد.

تحقیقات نشان می دهد که اعضای هیئت علمی بر برنامه ریزی های درسی و برنامه های درسی تاثیر گذاری زیادی دارند.(مازولی، 2000)

تحقیقات نشان می دهد که از اوایل دهه 1950 به بعد، تصور و باور سنتی و غیر علمی از خلاقیت به عنوان نبوغ، جای خود را به دیدگاه جدیدی داد که حاصل تحقیقات و پژوهش های علمی و نظام مند صاحب نظران خلاقیت از جمله مکینون ، تیلور ، مازلو ، بارون ، تورنس و آلتشولر است (اصانلو وهمکاران، 1385)

تحقیقات نشان می دهد یکی از مهمترین عوامل بهره وری در سازمان ها و در نهایت کل جامعه، منابع انسانی است. شکوفایی هر جامعه در بهبود و پرورش منابع انسانی آن نهفته است. اهمیت عملکرد شغلی ، پژوهشگران را به پژوهش هر چه بیشتر درباره متغیر های وابسته و تاثیر گذار بر روی آن واداشته است.(فیشانی، ۱۳۷۷).

پژوهش های متعددی در زمینه سنجش ارتباط میزان خلاقیت کارمندان یک سازمان و عوامل مختلف جمعیت شناختی انجام شده است که نتایج متفاوتی را نسبت به هم ارائه کرده اند به این نتیجه رسیده است که ارتباط معنا داری بین خلاقیت کارمندان و سن آنان وجود ندارد(گودرزی، 1387)

سوالات تحقیق:

- آیا آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است؟
- آیا آگاهی معلمان از محور نیاز سنجی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است؟
- آیا آگاهی معلمان از محور وحدت و یکپارچگی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است؟
- آیا آگاهی معلمان از محور نقش عنصر زمان برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است؟
- آیا آگاهی معلمان از محور تکنولوژی آموزشی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است؟

فرضیه ی اصلی تحقیق:

آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است.

فرضیه های فرعی تحقیق:

- آگاهی معلمان از محور نیاز سنجی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است.
- آگاهی معلمان از محور وحدت و یکپارچگی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است.
- آگاهی معلمان از محور نقش عنصر زمان برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است.
- آگاهی معلمان از محور تکنولوژی آموزشی برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان دوره ی اول مقطع ابتدایی شهرستان نهاوند موثر است.

روش پژوهش:

هدف این پژوهش واکاوی بررسی آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و تأثیر آن بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان ابتدایی شهرستان نهاوند می باشد، این تحقیق به صورت توصیفی - همبستگی در ماه های مهر و آبان 1402 انجام گردیده است.

جامعه و نمونه:

جامعه ی اماری ما کل معلمان آموزش و پرورش شهرستان نهاوند می باشد که به شیوه ی تصادفی انتخابی 180 نفر از معلمانی که در دوره ی اول مقطع ابتدایی تدریس می کنند و با محورهای (مولفه های) برنامه ریزی درسی آشنایی دارند انتخاب شدند.

ابزار پژوهش:

در این پژوهش از پرسشنامه ی محقق ساخته ی محورهای برنامه ریزی درسی که دارای 5 سوال 4 گزینه ای و ضریب الفای کرونباخ 0.542 است استفاده گشته است.

مولفه های پژوهش:

نیاز سنجی: این مولفه بر اهمیت نیازهای افراد توجه دارد، انتظاراتی که افراد از اهداف درس ها دارند و آنچه که انتظار دارند یاد بگیرند بر این مولفه مربوط است.

وحدت و یکپارچگی: این محور و مولفه بر ساختار پیدا کردن آموخته های افراد تاکید دارند؛ چرا که شرط سازمان یافتن درست مطالب وجود هماهنگی و یکنواختی است.

عنصر زمان: این محور بر سه بعد تاکید دارد این سه بعد شامل زمان ارایه، زمان شروع و جایگاه درس است.

تکنولوژی آموزشی: این محور معلمان را به عنوان یک طراح آموزشی در نظر می گیرد که این طراح آموزشی باید از تمام ابعاد برنامه ریزی درسی آگاهی داشته باشد.

متغیرهای پژوهش: محورهای برنامه ریزی درسی:

تعریف نظری مولفه برنامه ریزی درسی: برنامه ریزی درسی دارای محور (مولفه هایی) است که به واسطه ی آن ها زمینه برای طراحی آموزشی مناسب فراهم می شود.

تعریف عملیاتی مولفه برنامه ریزی درسی: به عنوان متغیر مستقل شناخته می شود و نمره ی آن از میزان تاثیرگذاری بر متغیرهای مستقل به دست می آید.

یادگیری:

تعریف نظری یادگیری: فرایند ایجاد تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است.

تعریف عملیاتی یادگیری: به عنوان متغیر وابسته نمره ی آن از تاثیری که از محورها (مولفه ها) برنامه ریزی درسی می گیرد، مشخص می شود.

خلاقیت:

تعریف نظری خلاقیت: خلاقیت، توانایی کاربرد دانش برای حل مسئله و نوآوری است. خلاقیت همواره شامل ایده های جدید نیست بلکه گاهی می تواند درباره انتقال دانش موجود به موقعیت های جدید و قراردادن آنها در موقعیت متفاوت باشد و یا می تواند در مرتبط ساختن روش هایی که قبلاً وجود نداشته اند، بکار گرفته شود.

تعریف عملیاتی خلاقیت: به عنوان متغیر وابسته نمره ی آن از تاثیری که از محورها (مولفه ها) برنامه ریزی درسی می گیرد، مشخص می شود.

یافته ها:

جدول شماره ی 1: بررسی میزان آگاهی معلمان از محورهای (مولفه های) برنامه ریزی درسی

درصد	تعداد	محورها (مولفه ها)
37.22	67	نیاز سنجی
41.11	74	وحدت و یکپارچگی
25	45	عنصر زمان
30.55	55	تکنولوژی آموزشی

همان گونه که از جدول (1) مشخص است، بیشترین محور (مولفه ای) که معلمان ما با آن آشنایی دارند، محور وحدت و یکپارچگی می باشند با درصد 41.11 و محورهای نیاز سنجی، تکنولوژی آموزشی و عنصر زمان با درصدهای 37.22، 30.55، 25؛ نکته ای که لازم است اضافه کنیم این است که جامعه ی آماری تحقیق می توانستند بیش از یک محور یا مولفه را انتخاب کنند به خاطر همین جمع فراوانی ها از 180 تجاوز کرده است

جدول شماره ی 2: بررسی ضریب همبستگی محورها (مولفه ها) برنامه ریزی درسی بر یادگیری دانش آموزان آن ها

میزان معناداری	ضریب همبستگی	محورها (مولفه ها)
0.0001	0.421	نیاز سنجی
0.0001	0.473	وحدت و یکپارچگی
0.0001	0.373	عنصر زمان
0.0001	0.387	تکنولوژی آموزشی

همان گونه که از جدول (2)؛ قابل مشاهده است می توان نتیجه گرفت که محورهای (مولفه های) برنامه ریزی درسی با یادگیری دانش آموزان دارای ضریب همبستگی مثبت و معنی داری می باشد، بنابراین می توان گفت که آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی

(مولفه ها) در یادگیری دانش آموزان تاثیر مثبت دارد، اما این تاثیرگذاری یکسان نیست ، همان طور که استنباط می شود بیشترین ضریب همبستگی مربوط به مولفه ی وحدت و یکپارچگی و کمترین ضریب همبستگی مربوط به عنصر زمان می باشد.

جدول شماره ی 3: بررسی ضریب همبستگی محورها (مولفه ها) برنامه ریزی درسی بر خلاقیت دانش آموزان آن ها

میزان معناداری	ضریب همبستگی	محورها (مولفه ها)
0.0001	0.521	نیاز سنجی
0.0001	0.563	وحدت و یکپارچگی
0.0001	0.452	عنصر زمان
0.0001	0.392	تکنولوژی آموزشی

همان گونه که از جدول (3)؛ قابل مشاهده است می توان نتیجه گرفت که محورهای (مولفه های) برنامه ریزی درسی بر خلاقیت دانش آموزان دارای ضریب همبستگی مثبت ومعنی داری می باشد، بنابراین می توان گفت که آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی (مولفه ها) در خلاقیت دانش آموزان تاثیر مثبت دارد، اما این تاثیرگذاری یکسان نیست ، همان طور که استنباط می شود بیشترین ضریب همبستگی مربوط به مولفه ی وحدت و یکپارچگی و کمترین ضریب همبستگی مربوط به عنصر زمان می باشد.

با مقایسه جداول شماره های 2 و 3 می توان گفت که همبستگی محورهای برنامه ریزی درسی بر خلاقیت نسبت به یادگیری بیشتر می باشد، بنابراین می توان گفت که تاثیر آگاهی معلمان از محورها (مولفه های برنامه ریزی درسی) بر خلاقیت دانش آموزان نسبت به یادگیری دانش آموزان موثر تر بوده است، اما از نظر تاثیر گذاری بر مولفه ها ، همبستگی مثبت است، اما در کل می توان گفت که فرضیه ی اصلی و فرضیه های فرعی تحقیق مورد تایید و آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی (مولفه ها) بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان آن ها موثر است.

نتیجه گیری:

در این پژوهش ما بر آن بودیم که تاثیرگذاری آگاهی معلمان دوره ی اول مقطع ابتدایی آموزش و پرورش شهرستان نهاوند از محورهای برنامه ریزی درسی (مولفه های برنامه ریزی درسی) در خلاقیت و یادگیری دانش آموزان آن ها بررسی کنیم، نتایج حاصله نشان می دهد که فرضیه ی اصلی و فرضیه های فرعی تحقیق مورد تایید است و آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی (مولفه ها) بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان آن ها موثر است،

باتوجه به یافته های تحقیق نتایج زیرپیشنهادی شود:

آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی تأثیر چشمگیری بر تجربه یادگیری دانش آموزان دارد و می تواند بهبود کیفیت آموزش و یادگیری را تسهیل کند.

استفاده از روش های تدریس متنوع و مؤثر، ارزیابی منظم و ارائه بازخورد سازنده توسط معلمان می تواند به افزایش خودبینایی، خودکنترل و انگیزه ی دانش آموزان برای یادگیری عمیق کمک کند.

آگاهی معلمان از انتخاب محتواهای آموزشی متناسب با نیازها و توانایی های دانش آموزان می تواند به توسعه محیط یادگیری مستند و پویا کمک کند که به وجود آمدن خلاقیت و یادگیری عمیق دانش آموزان را تشویق می کند.

بنابراین، به منظور بهبود کیفیت آموزش و یادگیری، تأکید بر افزایش آگاهی معلمان از مولفه های برنامه ریزی درسی و ارائه بسترهای مناسب برای اجرای این مولفه ها امری بسیار ضروری به نظر می رسد.

پیشنهاد می شود که در تحقیقات بعدی تاثیرگذاری ارکان برنامه ریزی درسی بر خلاقیت و یادگیری دانش آموزان بررسی شود، همچنین پیشنهاد می شود میزان آگاهی معلمان از محورهای برنامه ریزی درسی بر سایر متغیرها نیز بررسی گردد.

منابع وماخذ:

- 1- احمدی، آمنه. (1385). ضرورت مشارکت معلمان در تدوین برنامه درسی ملی. نشریه رشد معلم، 14-15.
- 2- پارسا، عبدالله. (1386). بررسی نگرش و تمایلات رفتاری معلمان در مورد پیشبرد برنامه‌های جدید درسی. فصلنامه مطالعات برنامه درسی. سال اول (4)، ص 103-138.
- 3- خوشبخت، مریم. (1390). بررسی برنامه درسی اجرا شده بخوانیم دبستان بر اساس معیارهای طرح پرلز در استان قزوین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. تهران.
- 4- دانایی‌فرد، حسن و کاظمی، حسین. (1389). ارتقای پژوهش‌های تفسیری در سازمان: مروری بر مبانی فلسفی و فرایند اجرای روش پدیدار نگاری. مجله مطالعات مدیریت بهبود و تحول. (61)، صص 121-148.
- 5- راهنمای برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی (1385). دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی وزارت آموزش و پرورش.
- 6- سرکارانی، محمدرضا. (1389). رویکرد فرهنگی به آموزش. رشد معلم، (8)، ص 4-12.
- 7- سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (1390). دبیرخانه طرح تولید برنامه درسی ملی، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش.
- 8- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (1390). دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.
- 9- شاهواری، معصومه، کیان، مرجان، نیکنام، زهرا (1395). کار و فناوری؛ تجارب زیسته معلمان، فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، ش 8، صص 159-180.
- 10- علیرضایی، مریم. (1385). جایگاه هویت ملی و دینی در کتب درسی دوره متوسطه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- 11- فتحی واجارگاه، کورش (1390). برنامه‌ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان. تهران: انتشارات سمت.
- 12- گال، مردیت؛ بورگ، والتر و گال، جویس (1393). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. ج (1). مترجمان: نصر و همکاران (1393)، تهران: انتشارات سمت.
- 13- مهر محمدی، محمود؛ (1387)، برنامه ی درسی، نظرگاه ها، رویکردها، چشم اندازها، مشهد آستان قدس رضوی
- یار محمدیان، محمد حسین؛ (1377)، اصول برنامه ریزی درسی، تهران، موسسه ی انتشارات یاد واره
- 14- یارمحمدیان، محمد حسین؛ (1379)، اصول برنامه ریزی درسی، تهران، انتشارات یادواره
- 15- کلباسی، افسانه؛ (1389)، ارتباط برنامه ریزی درسی با علوم تربیتی؛ فصلنامه ی برنامه ریزی آموزشی و درسی
- 16- جنگی، مایده؛ (1391)؛ اصول برنامه ریزی درسی، مطالعات برنامه ی درسی ایران
- 17- شعاری نژاد، علی اکبر؛ (1380)، نگاهی نو به روانشناسی آموختن یا روانشناسی تغییر رفتار، تهران ، چاپ پخش
- 18- کریمی، یوسف؛ (1392)؛ روانشناسی تربیتی، چاپ پانزدهم، تهران، نشر ارسباران
- 19- گستری، پروانه؛ (1394)، روانشناسی تربیتی کارشناسی ارشد، چاپ چهارم، تهران، انتشارات مدرسان شریف
- 20- اُصانلو، پرستو؛ اسدی، حسن؛ گودرزی، محمود؛ کاظم نژاد، انوشیروان (1385). «بررسی تأثیر ارتباط بین ویژگی‌های فردی - معلمان سازمان تربیت بدنی و وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری بر خلاقیت و مدیریت تضاد»، فصلنامه حرکت، شماره 30، صص. 29-41
- 21- آقایی فیشانی، تیمور (1377)؛ خلاقیت و نوآوری در انسان‌ها و سازمان‌ها. تهران، انتشارات ترمه
- 22- میرزا بیگی، علی؛ (1381)، برنامه یزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی، تهران، نشر یسپرون
- 23- پاشا شریفی، حسن (1383). «رابطه خلاقیت و ویژگی‌های شخصیتی»، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال سوم، شماره 7، صص. 11-31